

ŚWIERZB DRAŻĄCY U HODOWLANYCH PIESAKÓW i JEGO ZWALCZANIE

FRANCISZEK KAMYSZEK

Zakład Higieny Weterynaryjnej, Poznań

Świerzb zwierząt futerkowych, a zwłaszcza lisów i piesaków, stanowi ważny choć niedoceniany problem epizootyczny o określonym negatywnym wpływie na końcowy efekt ekonomiczny hodowli. Mimo znacznego szerzenia się tego schorzenia w fermach hodowlanych, w dostępnej mi literaturze fachowej znalazłem zaledwie kilka publikacji na ten temat. Świerzb drażący u lisów i piesaków [2, 3, 5, 7, 8] uważany jest za najczęstsze schorzenie skóry. Kutzer [4] do leczenia świerzbu zaleca tylko preparaty stosowane zewnętrznie, przy czym warunkiem wyleczenia jest uwzględnienie biologii pasożyta. Boch i Supperer, a także Majorov stosowali Ronnel, Chlorofos i kreolinę [1, 6]. Świerzb lisów dzikich przenosi się na lisy hodowlane [9]. Stanowi on niebezpieczne źródło zarażenia dla ludzi [10].

Częste przypadki świerzbu u piesaków, stwierdzone badaniami laboratoryjnymi w ZHW w Poznaniu, zachęciły autora do podjęcia obecnych badań.

Material i metody

Badania prowadzone w 1979 r. dotyczyły 381 piesaków (*Alopex lagopus*) w wieku od 3 tygodni do 4 lat pochodzących z 3 ferm znajdujących się na przedmieściu Poznania. Po zebraniu wywiadu dotyczącego zachorowań, przystąpiono do przeglądu stada w poszczególnych fermach. W zależności od nasilenia procesu chorobowego, zmiany określano jako słabe (+), średnie (++) lub silne (+++). W czasie pierwszego przeglądu, pobrano zeszkrobiny u 40 piesaków do diagnostycznych badań laboratoryjnych. Zwierzęta ze zmianami skórnymi podzielono na 3 grupy (a, b, c) i każdą z nich kąpano w roztworze wodnym jednego z podanych preparatów: 1. 0.05% Tactic zawierający 12,5% amitrazy (= 1,5-dwu/2, 4-dwumetyl-fenyl/-3-metyl-1,3,5-trójazopenta-1, 4dien) (grupa a),

2. 0.025% Neocidol, tj. 0-/2-izopropyl-6-metylo-4-pirymidynylo/-dwumetylo ester kwasu tiofosforowego (grupa b) oraz 3. 1% Neguvon/2,2,2,-trójchloro-1-hydroxy-etylo/-dwumetylo ester kwasu fosforowego (grupa c).

Wszystkie zwierzęta ze zmianami skórными poddano kąpeli w wanach, a w przypadku rozległego procesu chorobowego, lek wcierano dodatkowo szczotką [3]. W czasie leczenia i po jego zakończeniu, poddawano kontrolnym badaniom laboratoryjnym zeszkrobiny pobrane u 75 zwierząt.

Wyniki i omówienie

Badanie kliniczne zwierząt w fermie I przeprowadzono w czerwcu po stwierdzeniu świerzbu spośród 7 padłych 2 - 3-tygodniowych osesków. Sekcja ich wykazała bardzo liczne łuski, przerzedzenie włosów oraz strupy prawie na całym ciele, a zwłaszcza na głowie i łapach. Kondycja padłych zwierząt była niedostateczna. Pierwszy przegląd fermy wykazał silne swędzenie oraz zmiany na skórze charakterystyczne dla świerzbu u 53 osobników spośród obsady liczącej 81 zwierząt. Zmiany słabe stwierdzono u 37,7%, średnie u 34,0%, u pozostałych 28,3% — silne. Kondycja zwierząt była u 32,1% niedostateczna, a u pozostałych dostateczna. 2 - 3-krotne zabiegi dały całkowite wyleczenie (100%).

W fermie II świerzbu stwierdzono u 151 piesaków na ogólną liczbę 185 sztuk (zmiany słabe u 43,0%, średnie u 27,2% i silne u 29,8% sztuk). Kondycja u 25,2% była zła, u pozostałych zadowalająca. Wyleczono 145 piesaków, tj. 96,0%. Przed przybyciem na fermę padło 12 zwierząt (2 samce oraz 10 szczeniąt).

W fermie III padło 10 szczeniąt w wieku 3 - 6 tygodni. Świerzbu stwierdzono u 98 na 115 zwierząt obsady. Zmiany o słabym nasileniu wystąpiły u 31,6%, średnim u 35,7%, silnym u 32,7%. Kondycję niedostateczną miało 50% zwierząt. Wyleczono 98,0%. Badania laboratoryjne zeszkrobiny wykazały, że czynnikiem chorobotwórczym we wszystkich 3 fermach był świerzbowiec drązący — *Sarcoptes scabiei* var. *vulpis* Linné. Z 40 pobranych prób 95% dało wynik dodatni. W badaniu kontrolnym — czwartym z kolei stwierdzono spadek wyników dodatnich do 0.

Jeśli chodzi o wartość terapeutyczną zastosowanych leków to ich skuteczność okazała się bardzo skuteczna od 95,4% (Neguvon) do 99,0% (Tactic). Ogółem wyleczono 294 zwierzęta, tj. 97,4%. Pozostałe 8 sztuk nie wyleczonych zwierząt usunięto z ferm. W około 40% przypadków dwukrotne zabiegi były wystarczające do likwidacji schorzenia, jednak u wszystkich stosowano je trzykrotnie. W daleko posuniętym procesie chorobowym, trzykrotne zabiegi w postaci kąpeli i wcierań szczotką są

konieczne. Po zakończeniu leczenia, klatki opalono lampą lutowniczą, a następnie spryskano 5% roztworem kreoliny. Wszystkie 3 fermy przez 12 miesięcy były pod nadzorem lekarsko-weterynaryjnym. W tym czasie nie stwierdzono nawrotu schorzenia ani nowych zachorowań.

Analizując źródła powstania świerzbu i jego szerzenie, należy stwierdzić, że w zimie zaobserwowano rude lisy wałęsające się w okolicy fermy i na jej terenie, usytuowanej w pobliżu lasu. Właściciel fermy mówił o rudych lisach z nieokreślonymi zmianami na skórze. Po kilku tygodniach (w okresie kopulacji) właściciel zauważył podobne zmiany u własnych zwierząt hodowlanych, ale o pomoc weterynaryjną zwrócił się dopiero wtedy, gdy zaczęły padać szczenięta. Na podstawie przeprowadzonego rozeznania środowiskowego wysunięto hipotezę, że świerzb na fermę I został przeniesiony przez rude lisy. Poza tym wcześniejsze badania własne [3] również wykazały, że młode rude lisy były przyczyną wybuchu świerzbu na jednej fermie. Obserwacje własne są zgodne z badaniami innych autorów [9]. Wybuch świerzbu w fermach II i III należy przypisać najprawdopodobniej wymianie samców w okresie kopulacji, a także wzajemnym kontaktom obsługi z wszystkich 3 ferm. Wybuch schorzenia w fermach II i III w okresie późniejszym przemawiałyby za przeniesieniem świerzbu z fermy I. Świerzb drażący u lisów dzikich i hodowlanych stanowi bardzo ważny problem epizootyczny. Lisy rude dotknięte świerzbem stały się źródłem zarażenia piesaków z fermy I, a dalej schorzenie to rozprzestrzeniło się na dalsze 2 fermy. Ogółem zachorowało 302 piesaki (nie licząc 29 szczeniąt i samców hodowlanych padłych przed rozpoczęciem badań). W badanych fermach padło 29 zwierząt, co stanowi 7,5% pogłowia. Zwierzęta chore rozwijały się bardzo powoli. W związku z tym zwiększyły się koszty utrzymania zwierząt. Zaistniała potrzeba zakupu dodatkowej paszy, leków, środków dezynfekcyjnych itp. Zabiegi lecznicze i profilaktyczne były bardzo pracochłonne, co miało również wpływ na rentowność ferm. Jedynie stosunkowo wczesne zastosowanie leczenia uchroniło fermy przed dodatkowymi stratami wynikającymi z obniżonej wartości handlowej skór.

Wnioski

1. W badanych fermach zachorowało 381 zwierząt (80,3%).
2. Preparaty Tactic, Neocidol oraz Neguvon okazały się skuteczne w leczeniu świerzbu piesaków; najbardziej przydatny okazał się Tactic (99,0% skuteczności).

Adres autora:

60-126 Poznań, Głogowska 168/3

LITERATURA

1. Boch, J., Supperer, S.: Veterinärmedizinische Parasitologie. — P. Parey, Berlin und Hamburg 1971.
2. Fagasiński, A.: *Hod. drob inwent.*, 26, 14, 1978.
3. Kamyszek, F.: Obserwacje nad występowaniem i zwalczaniem świerzbu piesaków hodowlanych. — *Przegląd Prac ZHW Poznań 1979*, PWRL Poznań, 1981.
4. Kutzer, E.: Therapie der Sarcoptesräude. — 3rd Int. Congr. Parasit. München, 2, 1005, 1974.
5. Lölliger, A. C.: Pelztierkrankheiten. — Jena 1970.
6. Majorov, A. J.: *Veterinarija, Moskva*, 46, 54, 1969.
7. Majorov, A. C.: Aługan effektivnoje sredstvo v borbe s zudnevoj i ušnoju česotkoj lisic i pescov. *Biologija i patologija kletočnych i pusnych zverej.* — Teziny dokladov ko II Vsiesoj. Naučnoj Konf., Kirov 26 - 29 ijulja 1977.
8. Oyrzanowska, J. (red.): *Choroby zwierząt futerkowych.* — PWRL, Warszawa 1971.
9. Stone, W. B., Roscoe, D. E., Weber, B. L.: *N.Y. Fish Game J.*, 23: 193, 1976 (za Ref. Zur. Biolog. 4 K zooparasit., 1, 44, 1977).
10. Špenik, M.: *Choroby polovnej zveri.* — Vydavateľstvo Priroda, Bratislava 1979.

OCCURRENCE AND CONTROL OF SCAB IN ARCTIC FOXES

by

F. KAMYSZEK

The aim of study was to determine the occurrence of scab in arctic foxes and the ways in which it spreads and to control it. In 1979 the investigations were carried out in 3 farms on 381 arctic foxes aged 3 weeks to 4 years. The clinical examinations in the farms and laboratory analyses of scrapes showed that 302 animals (79.3%) animals were infested by *Sarcoptes scabiei* var. *vulpis*. The infestation in individual farms ranged from 65.4 - 85.0%. The animals were divided into 3 groups and each of them was bathed 2 or 3 times at 8 - 10 days intervals an aqueous solution of a different preparation. Group a was dipped in a 0.05% solution of Tactic, group b in 0.025% Neocidol and group c in 1% Neguvon. In the parts of skin affected by more serious lesions, the preparation was rubbed in with a hard brush. Simultaneously the farms were mechanically cleaned and disinfected. The examination after treatment showed that 97.4% of the animals were cured. As one farm was situated near a forest, the source of infestation was probably in the wild red foxes in which the breeder noticed some skin changes. The infestation had probably spread during contact of animals while mating and as a result of the exchange of males in all three farms in this period.

Conclusions: The scab infestation ranged from 65.4 - 85.0% of animals in individual farms (mean 79.3%). After dipping repeated 2 or 3 times, 97.4% of the treated animals were cured. Tactic appeared to be the most effective preparation.